

KALEVI SORSA SÄÄTIÖ
FONDEN • FOUNDATION

Impulsseja *Syyskuu 2016*

Kaisa Penny

Tulonsiirroista tuotonjakoon, uudelleenjaosta ensijakoon

- Yalen yliopiston politiikan tutkimuksen professori Jacob Hacker lanseerasi vuonna 2011 käsitteen *predistribution*, joka suomennetaan tässä artikkelissa ensijaksi. Sen mukaan yhteiskuntapolitiikassa ei tule keskittyä pelkkään uudelleenjaokoon verotuksen ja tulonsiirtojen turvin, vaan myös eriarvoistavia rakenteita on murrettava ja saatava markkinat toimimaan tasa-arvoisemmin.
- Ensijakoa on tarjottu ideaksi hyvinvointivaltion uudistamiseen sekä edistyksellisen vasemmistolaisen politiikan ohjenuoraksi. Painopiste tulisi siirtää markkinoiden toiminnasta syntyneiden vahinkojen korjaamisesta niiden ennaltaehkäisyyn ja markkinatalouden uudistamiseen.
- Ed Miliband nosti Britannian työväenpuolueen johtajana ensijaon 2012 keskeiseksi osaksi Labourin poliittista visiota. Sittemmin keskustelu ensijaosta on jatkunut aktiivisena tutkimusmaailman piirissä.

Sisällys

Johdanto	3
Talouspoliittisen tilan kaventuminen	4
Ensijako Britannian työväenpuolueessa	6
Uusi kehys vasemmistopolitiikkaan	7
Ensijaon politiikka käytännössä	8
Sosiaaliset investoinnit varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	8
Sukupolvien välinen tasa-arvo	11
Työmarkkinauudistukset	12
Uudistunut ammattiyhdistysliike	14
Markkinoiden muokkaus	15
Investoinnit teknologiaan ja innovaatioihin	17
Ensijakopolitiikan kritiikkiä	18
Varastettu tarina	20
Johtopäätökset	20
Lähteet	23

Johdanto

Ensijako¹ on noussut varsinkin Britanniassa poliittiseen keskusteluun viimeisen neljän vuoden aikana. Käsitteen esitteli Yalen yliopiston politiikan tutkimuksen professori Jacob Hacker vuonna 2011 artikkelissa, joka pyrki määrittelemään uudenlaista poliittista suuntaa ja kehystä vasemmistolaisille ja edistyksellisille voimille alati kapenevassa talouspoliittisessa toimintatilassa.

Hackerin mielestä keskustelu yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta eriarvoisuudesta on rajoittunut liian usein uudelleenjakaviin toimiin, kuten verotukseen ja tulonsiirtoihin, jotka eivät enää pitkään aikaan ole riittäneet vastaamaan kasvaviin tuloeroihin ja rakenteelliseksi käyneeseen epätasa-arvoon. Tulevaisuudessa olisi keskityttävä entistä korostetummin ensijakoon, eli eriarvoistavien rakenteiden purkamiseen ja markkinoiden muuttamiseen tasa-arvoisemmiksi. Poliitiikan painopiste tulisi suunnata markkinoiden toiminnasta syntyneiden vahinkojen korjaamisesta niiden ennaltaehkäisyyn.²

Hackerin avaus on poikunut englanninkielisessä maailmassa vilkkaan debatin sekä käsitteen sisällöstä että sen merkityksestä. Osa keskustelijoista on pitänyt ensijakoja jopa uusliberaalin taloushegemonian potentiaalisena haastajana.³ Toisille se taas on vanhaa pohjoismaista hyvinvointivaltiomallia sosiaalisine investointeineen uudessa käärepaperissa.⁴

Perinteisesti talous- ja yhteiskuntapolitiikka on keskittynyt pitkälti hyvinvointivaltion rakenteiden ja instituutioiden rooliin hyvinvoinnin muotoutumisessa, mutta ensijakoajattelussa politiikan tilaa laajennetaan käsittämään myös epävirallisia verkostoja, mukaan lukien perhe, ystävät ja vertaisryhmät. Yksilön hyvinvointi ja kyky kohdata vaikeuksia toimii mittarina politiikan onnistumiselle. Ensijaossa on siis laajasti ymmärrettynä kyse ajattelutavasta tai -kehyksestä, enemmän kuin luettelosta politiikkatoimia.

Sosiaalipolitiikassa ensijako viittaa muun muassa koulutusinvestointeihin ja naisten työssäkäyntiä tukevaan varhaiskasvatus- ja perhepolitiikkaan. Suomalainen lukija saattaa hymähdellä, että monin osin ensijako vain kuvaa vallitsevaa pohjoismaista hyvinvointivaltiota, mutta kyse ei ole aivan siitäkään.

Myös pohjoismaiset mallit ovat kohdanneet suuria muutoksia perherakenteiden muutoksen, ikääntymisen ja eriarvoistumisen vuoksi. Tarvitsemme uutta ajattelua vastataksemme haasteisiin. Samalla olemme usein jääneet sen kuvan vangik-

¹ Sanan *predistribution* suomennos ensijaoksi, kuten kaikki muutkin artikkelin käännökset, ovat omaa käsialaani. Sanana englanninkielinen *predistribution* on tietenkin muunnos termistä *redistribution*, ja se kuvastaa hyvin sitä merkityseroa, mitä tässä keskustelussa haetaan. Poliitiikka halutaan suunnata ennen markkinaresurssien jakoa vaikuttavaksi, ei sen jälkeen tapahtuvaksi uudelleenjaoksi. Tässä tekstissä käytän suomenkielistä sanaa ensijako, vaikka se ei aivan samalla tavalla sisälläkään *predistributionin* merkitystä. Kyseessä on kuitenkin yksittäisten politiikkatoimien kokoelmaa suurempi ajatusmalli, joka ansaitsee oman käsitteensä, jotta kokonaisuus hahmottuu paremmin.

² Hacker 2011.

³ Gregg 2012.

⁴ Esim. Esser 2015.

si, mitä kuvittelemme hyvinvointivaltion olevan. Todellisuus vuoden 2016 Suomessa ei useinkaan vastaa tätä kuvaa.

Olen taipuvainen ajattelemaan, että ensijako voisi tarjota uutta politiikan suuntaa edistyksellisille, jotka tuntuvat edelleen rämpivän ideologisessa tyhjiössä. Poliittinen linja määritellään lähinnä sen kautta, mitä ei ainakaan olla tai haluta olla.

Ensijako avaa visiota tulevaisuuteen hyvinvointivaltioiden ja markkinatalouden kehittämisen suunnasta, vaikka sen strategia sisältääkin riskejä. Niistä suurimpiin kuulune se, että käsitteet ja sanat ovat merkityksettömiä ilman tarkasti määriteltyjä konkreettisia sisältöjä. Varsinkin poliittinen vasemmisto saa äänestäjiltä nopeasti rangaistuksen käyttäessään tyhjää retoriikkaa. Ensijaon ajatus ei siis ole mitään, ellei se muodostu politiikkatoimiksi, resursseiksi ja teoiksi.

Talouspoliittisen tilan kaventuminen

Globaalin finanssikriisin jälkimainingeissa moni ennusti uusliberalismin ja 2000-luvun alkua hallinneen oikeistolaisen talouspolitiikan tulleen tiensä päähän. Hallitsemattomat, reaalityaloudesta irrallaan toimivat rahoitusmarkkinat, joiden tavoite oli tuottaa maksimaalista voittoa lyhyessä ajassa, olivat näyttäneet kykynsä aiheuttaa tuhoa, jota valtiot joutuvat korjaamaan vuosikymmeniä. Lähes kaikki keskeiset toimijat, mukaan lukien poliitikot vasemmalta oikealle, vannoivat finanssikriisin alkuvaiheessa säätelyn, hallinnan ja valvonnan nimiin.

Vajaa vuosikymmen myöhemmin elämme maailmassa, jossa poliitikot kiistelevät edelleen tarvittavista uudistustoimista kriisin pahiten runteleman maan Kreikan osalta. Finanssimarkkinat sen sijaan toimivat lähes kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Pankkimaailman rakenteelliset uudistukset jäivät pieniksi. Rahoitusmarkkinoiden toimintalogiikkaan ja lyhytjänteisyyteen ei kyetty puuttumaan tavalla, jota valtaosa poliitikoista ja muista kommentaattoreista pitivät aluksi välttämättömänä. Osa tutkijoista ennustaa jo uuden kriisin olevan näköpiirissä.⁵

Eri maat lähtivät varsin eri toimin korjaamaan finanssikriisin kriisin jälkiä ja varautumaan tulevaan. Euroopassa varsinkin Britannia on toiminut laboratoriona sille, miten *talouskuripolitiikka* toimii. Konservatiivit lupasivat kurinalaisella leikkauspolitiikalla hävittää valtiontalouden alijäämän ja kääntää valtionvelan laskuun ennen vuoden 2015 parlamenttivaaleja. Tuloksena on ollut uusi kotitalouksien velkaantumiseen perustuva noususuhdanne yhdistettynä rajuihin hyvinvointipalveluiden ja tulonsiirtojen leikkauksiin. Valtiontalouden alijäämiä ei ole onnistuttu kitkemään halutulla tavalla.⁶

Kehitys on ollut kestävämmällä pohjalla, kuten myös euromaissa, joissa lähdettiin kovalle leikkauslinjalle kriisin voittamiseksi – traagisimmin yönkiristykseen pakotetussa Kreikassa. Sen sijaan Yhdysvalloissa keskuspankin ja liittovaltion harjoittama elvytyspolitiikka on mahdollistanut edellä mainittuja maita nopeamman elpymisen.

⁵ Ahokas 2016.

⁶ Allen 2015.

On hieman yllättävää, että hallitsemattoman kapitalismin aiheuttaman kriisin, vuosien 2008–2009 rahoitusmarkkinoiden säätelykonsensuksen ja sitä seuranneen leikkauspolitiikan jälkeen talouskriisi ei ole aiheuttanut kaipuuta vahvan hyvinvointivaltion ja uudelleenjaon maailmaan. Sen sijaan entistä useampi kansalainen kokee leikkaukset välttämättömiksi sekä julkisen hallinnon ja sektorin raskaaksi tai liian kalliiksi.

Poliittisen oikeiston TINA-mantra⁷ ja vaihtoehdottomuuden retoriikka ovat lyöneet läpi kollektiiviseen tajuntaamme tavalla, jota on hyvin hankala sivuuttaa. Jo tämä seikka yksinään aiheuttaa vasemmistolle sekä vaalitaktisen ongelman että pakottavan tarpeen miettiä politiikkaohjelmia uudestaan.

Toimintatila tulonsiirtojen kasvattamiselle saattaa siis olla mennyttä, ja nimenomaan poliittisista eikä taloudellisista syistä. Vielä 1990-luvun noususuhdanteessa sosialidemokraattiset puolueet tasapainottivat hallitusvastuussa kolmannen tien politiikkaansa runsailla tulonsiirroilla markkinaehtoisuuden voittajilta häviäjille. Tämän tai seuraavan vuosikymmenen vasemmistopoliitikoille se ei ole enää mahdollista, tai sellaisilla esityksillä ei edes päästä hallitusvastuuseen. Hacker toteaaakin, että kansalaiset haluavat mieluummin töitä ja mahdollisuuksia parantaa omaa elämäänsä kuin tulonsiirtoja ja tukia.⁸

Tuloerojen kasvu ja yhteiskuntien eriarvoistuminen ovat trendejä, jotka ovat jatkuneet 1970-luvulta lähtien kiihtyvällä nopeudella.⁹ Edes talouskriisi ei onnistunut pysäyttämään kehitystä, vaikka tuloerojen kasvu paikoin vaikuttikin hetkellisesti hidastuvan. Eriarvoistumisen kasvu aiheuttaa sekä yksilölle että yhteiskunnalle ongelmia, joiden kustannukset ovat valtavia. Ongelmiin puuttuminen on välttämätöntä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja vasemmistopuolueiden aatemaailman näkökulmasta.

Viime vuosikymmeninä myös hyvinvointivaltioiden rakenne ja rahoitustarpeet ovat muuttuneet. Kaikissa länsimaissa väestö ikääntyy, ydinperheille perustunut perherakenne on murtunut, rakenteellinen työttömyys on kasvanut, yhteiskunnan yhteisöllisyys on hävinnyt yksilöllisyyden tieltä ja ennen kaikkea kansalaisten näkemys valtion roolista on muuttunut.

Edellä mainittuihin ongelmiin ja poliittisen toimitilan muutoksiin on tarjottu erilaisia vastauksia. Vasemmiston vanhat toimintatavat ja avaukset eivät ole olleet riittäviä – tai ne eivät ole enää edes mahdollisia. Ensijako on yksi mahdollinen avaus vastaukseksi näihin haasteisiin tarjoamalla uudenlaisen tavan ajatella hyvinvointivaltion tehtävää sekä yksilön ja yhteisön suhdetta.

⁷ TINA eli Margaret Thatcherin lanseeraama väite ”There is no alternative”, jolla perusteltiin suuria, hyvinvointivaltion rakenteiden muuttamiseen tähtääviä toimia 1980-luvulla ja sen jälkeen.

⁸ Hacker 2013.

⁹ Eriarvoistumiseen ja tuloerojen kasvuun liittyen ks. esim. OECD 2015.

Ensijako Britannian työväenpuolueessa

Britannian työväenpuolueen puheenjohtaja Ed Miliband otti ensijaon vahvasti poliittiseen retoriikkaansa professori Hackerin ajatusten viitoittamana. Lontoon pörssissä pitämässään linjapuheessa syyskuussa 2012 Miliband eritteli edeltäjiensä politiikan virheitä.¹⁰

Tony Blairin New Labour oli ollut liian innokas ymmärtämään kapitalismin dynamiikkaa. Tämä esti sitä kasvamasta puolueeksi, joka olisi kyennyt uudistamaan kapitalismin. Työväenpuolue uskoi globalisaation sekä markkinoiden vapauttamisen hyötyjen valuvan lopulta kaikkien saataville. Hyvinvointipolitiikassa pyrittiin auttamaan muutoksen häviäjiä tulonsiirroin. Vaikka tällä saatiin myös paljon hyvää aikaan, se ei ole riittänyt tuloerojen kasvun pysäyttämiseen. Vasemmiston tila toimia on ylipäättään kaventunut.

Miliband halusi tulevaisuudessa keskittyä toimiin, joilla voidaan luoda kestävää ”oikeaa kysyntää ja kasvua”. Hänen mukaansa oikeaa kysyntää ei ruokita tulonsiirroin, vaan se syntyy työstä tulevan toimeentulon ja markkinatulojen kasvusta. Tätä oikeaa kysyntää voidaan luoda vain toimin, jotka eivät perustu verorahoitukseen vaan työllisyyden parantumiseen, tuottavuuteen ja aitoon kilpailuun reiluilla markkinoilla.

Ensijaon kautta Miliband halusi lisää säätelyä (erityisesti) rahoitusmarkkinoille, julkisia investointeja työllistäviin hankkeisiin, julkisten hankintojen ja niiden kilpailuttamisen linkittämistä työllistämiseen ja kasvuun tähtääviin toimiin sekä panostuksia opiskeluun, erityisesti ammatilliseen koulutukseen.

Milibandin puhe ja sitä seuranneet työväenpuolueen avaukset toivat ensijaon brittiläisen poliittisen keskustelun asialistalle. Se tarjosi vaihtoehtoisen narratiivin niin konservatiivien leikkauspolitiikalle kuin David Cameronin *Big Society* -käsitteellekin¹¹, joka toimi ideologisena selkänä nostamassa konservatiiveja valtaan 2009–2010.

Big Society oli tarjonnut vision hukatun yhteisöllisyyden yhdistämisestä jokaisen vastuunkantoon omasta elämästään ja valtion mahdollisimman pienestä sekaantumisesta ihmisten elämään. Siinä oli kyse hyvinvointivaltion rakenteiden purkamisesta sekä vastuun ja kustannusten siirtämisestä yhteiskunnalta yksilöille ja viime kädessä hyväntekeväisyysjärjestöille.

Milibandin rakentama tarina ensijaosta ei tavoittanut Cameronin tarinan tehoa, eikä siitä ole tullut tämän vuosikymmenen yhteiskuntaa muuttavaa projektia. Syitä tähän on varmasti monia. Käsitteenä ja tieteellisenä keskusteluna ensijako on kuitenkin jatkanut kasvuaan ja kehitystään Milibandin puheenjohtajakauden jälkeenkin.

Eryityisesti brittiläinen ajatuspaja Policy Network on käyttänyt resursseja keskustelun ylläpitämiseen. Joulukuussa 2015 se julkaisi yhdessä Foundation for Euro-

¹⁰ Miliband 2012.

¹¹ *Big Society*sta ks. esim. Penny & Penny 2010.

pean Progressive Studiesin (FEPS) kanssa kokoomateoksen *The Predistribution Agenda*, joka esittelee hyvin kattavasti ensijaon tematiikkaa. Kirja tarjoaa pohjan myös tälle artikkelille. Lisäksi Policy Network on julkaissut ensijakoon liittyen sarjan tekstejä, jotka antavat hyvän kuvan akateemisesta keskustelusta teeman ympärillä.¹²

Uusi kehys vasemmistopolitiikkaan

Ensijako on ennen kaikkea idea hyvinvointivaltion uudistamiseen tai uusi kehys ja ohjenuora vasemmistopolitiikkaan. Toimintaympäristö oli toinen viime vuosisadalla, jolloin rakennettiin toimivia tulonsiirtomekanismeja laajenevaan tehdastyöyhteiskuntaan. Nykyaika vaatii omat ratkaisunsa.

Kyse on siis myös vasemmiston vaalimien rakenteiden muuttamisesta ja talousjärjestelmän uudelleenarvioinnista siten, että lopputuloksiin vaikutetaan jo ennen koko prosessin alkua. Tämä edellyttää esimerkiksi merkittäviä investointeja koulutukseen, varhaiskasvatukseen ja julkisiin investointeihin, innovaatioihin ja tutkimukseen.

Ensijakopolitiikka ei poistaisi kokonaan tulonsiirtoja. Moni aiheesta kirjoittava lähtee kuitenkin ajatuksesta, että lähtökohtien tasoittaminen jo ennalta vähentää radikaalisti uudelleenjaon tarvetta. Ensijako purisi myös tulonsiirtoja tehokkaammin eriarvoistumiskehitykseen. Tasa-arvoisemmat sosiaaliset ja taloudelliset lopputulokset saavutetaan muokkaamalla markkinoita eikä vain auttamalla murrosten ”häviäjiä”. Ensijako ei siis kyseenalaista markkinatalouslogiikkaa, jos kohta tavoitteena on saattaa se palvelemaan koko yhteiskuntaa.

Periaatteessa edellä kuvattu ajatusmalli on aivan ”peruskauraa” eurooppalaiselle vasemmistolle, mutta kuitenkin vastoin sitä trendiä, jota sosialidemokraattisetkin puolueet ovat hallituksissa toteuttaneet. Jopa Ruotsi ja muut Pohjoismaat ovat kovaa vauhtia muuttumassa ”*social investment light*” -maiksi¹³, joissa sosiaaliset investoinnit tulevaisuuteen ovat jääneet liian vähäisiksi. Siinä missä ennalta jaka-va tasa-arvoinen hyvinvointivaltio oli vielä 20 vuotta sitten (lähellä) todellisuutta, nyt lipsutaan entistä enemmän kohti eriarvoistuvaa, hajanaisempaa ja epäselvempää hyvinvointiyhteiskunnan mallia.

Ensijaon kohdalla ei myöskään puhuta pienistä lisäyksistä, yksityiskohtien hienosäädöstä, vaan merkittävän mittaluokan investoinneista (kuten ilmaisesta varhaiskasvatuksesta), muutoksista yhteiskuntaan ja työmarkkinoihin (kuten lomaoikeuksien siirtymisestä työntekijän mukana tai pysyvistä työsuhteista luopumisesta) tai uusista markkinoita muokkaavista mekanismeista (kuten rahoitusmarkkinaverosta). Tarvitaan (rahoitus)markkinoiden säätelyä siten, että se kannustaa pitkän ajan investointeihin – yrittämiseen ja innovaatioihin – eikä nopeisiin voittoihin, jotka perustuvat volyyymiin, vipuihin tai sisäpiiritietoon.¹⁴

¹² Kaikki sarjan artikkelit ovat löydettävissä Policy Networkin nettisivulta www.policy-network.net/content.aspx?CategoryID=354&ArticleID=3491&fp=1.

¹³ Esser 2015, 187.

¹⁴ Hacker 2013.

Ensijako ei ole markkinatalousvastainen idea, vaan se nimenomaan edellyttää toimivaa markkinataloutta. Markkinoiden on oltava avoimia, kilpailun reilua ja sääntöjen kaikille samat. Valtion tehtävä on taata tasapainoiset toimintatilat ja voimasuhteet eri markkinatoimijoiden välille. Esimerkiksi yritysten vastapainona voisi olla vahva ammattiyhdistysliike, yritysjohdon vastapainona aktiiviset osakkeenomistajakollektiivit ja yrityslobbareiden vastapainona järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta.

Markkinat ovat liian tärkeä osa poliittista järjestelmäämme, jotta ne jätettäisiin toimimaan itsekseen, erilleen muusta poliittisesta päätöksenteosta. Varsinkaan vasemmistolaisessa ajattelussa markkinoiden toiminta ei saisi koskaan olla kaukana politiikan keskiöstä.

Ensijako sisältääkin ajatuksen talouden demokratisoimisesta tai ainakin markkinoiden palauttamisesta poliittisen päätöksenteon alaisuuteen. Yorkin yliopiston poliittisen filosofian lehtori Martin O'Neill liittyy ensijakoajattelun pitkään teoreettiseen ketjuun, joka juontuu John Rawlsiin ja James Meaden omaisuuteen perustuvaan demokratiaan. Yksilöiden ja markkinoiden valtasuhdetta tulee muuttaa laajentamalla omistajuutta ja vahvistaa sitä kautta kansalaisten valtaa taloudessa.¹⁵

Varallisuuden ja omistajuuden laajempi jakautuminen lisäisi riippumattomuutta markkinoista ja talouden heilahteluista, mikä turvaisi yksilöitä paremmin kuin hyvinvointivaltion turvaverkko.

Ensijaon politiikka käytännössä

Akateemisessa kirjallisuudessa on esitetty ensijakoon useita erilaisia politiikka-toimia, jotka ulottuvat varhaiskasvatuksesta omistajaohjaukseen ja julkisten hankintojen ehdoista sukupolvien väliseen tasa-arvoon. Esittelen alla lyhyesti näistä olennaisimpia.

Tarkoitus ei ole paneutua minkään yksittäisen toimen sisältöön tai vaikutuksiin syvällisemmin vaan luoda kuvaa siitä, miten laaja kehys ensijako on, ja hahmottaa, minkälaisia politiikkamuutoksia se voisi sisältää. Toimenpiteet on ryhmitelty teemoittain sosiaalisiin investointeihin, työmarkkinauudistuksiin, markkinoiden muokkaukseen sekä innovaatioihin ja investointeihin.

Sosiaaliset investoinnit varhaiskasvatukseen ja koulutukseen

Ensijako perustuu ajatukseen tuloerojen tasoittamisesta etukäteen, jossa perhepolitiikka, varhaiskasvatus ja koulutus ovat ensiarvoisen tärkeitä. Ensijako onkin keskeisesti sosiaalipoliittinen käsite, joka korostaa sosiaalisia investointeja ihmisiin, heidän kykyihinsä, terveyteensä ja hyvinvointiinsa.

¹⁵ O'Neill 2012.

Evelyne Huber ja John D. Stephens ovat huomauttaneet, että koulutuspanostukset ovat olleet kiistattoman tärkeitä sosialidemokraattien retoriikassa, mutta hallitusvastuussa niitä ei ole aina priorisoitu riittävän korkealle.¹⁶ Suomessakin edellinen hallitus teki rankkoja leikkauksia koulutukseen, vaikka sosialidemokraateilla oli sekä opetus- että valtionvarainministerisalkut.

Jos talouspolitiikan tavoitteena on talouskasvu, koulutuspolitiikka on yksi helpoimmista tavoista nostaa tuottavuutta ja siten luoda kestävä kasvua. Pitkäjännteiset koulutusinvestoinnit luovat korkean tuottavuuden ja korkean palkkatason työpaikkoja.

Yhteiskunnallisen tasa-arvon näkökulmasta kannattaa kiinnittää huomio varhaisen mahdollisuuksiin, mikä nostaa esimerkiksi päivähoidon, varhaiskasvatuksen ja vanhempainvapaat politiikan keskiöön. Kyse ei ole vain julkisista palveluista ja koulutuksesta vaan myös yksilöiden ja perheiden tukemisesta, jotta kukin voisi itse parantaa olosuhteitaan, elämänlaatuaan ja mahdollisuuksiaan.

Lapsuuden ajan tapahtumat ovat keskeisiä yksilön tulevaisuuden mahdollisuuksien määrittämisessä. Koulutuksen, sosioekonomisen aseman tai syrjäytymisen periytyminen on yhä voimakasta. Tutkimusten mukaan alimpien tuloluokkien ja syrjäytymisvaarassa olevien perheiden lasten ja rikkaimpien perheiden lasten välille on jo ensimmäisen kolmen vuoden aikana kehittynyt 23 prosentin kuilu kognitiivisissa kyvyissä.¹⁷ Tähän puuttuminen on erityisen tärkeää, jos halutaan luoda tasa-arvoisemmat mahdollisuudet kaikille.

Käytännössä tämä tarkoittaa entistä enemmän tukea vanhemmuuteen, jolla on merkittäviä vaikutuksia myöhempään tasa-arvokehitykseen niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla. Vanhemmuuden tukeen lukeutuvat muun muassa päivähoito ja terveydenhuolto. Näihin panostaminen on suora sijoitus yhteiskunnalliseen tasa-arvoon sekä sosiaalisen liikkuvuuden parantamiseen. Keskeistä on myös päivähoidon, varhaiskasvatuksen ja koulun ammattilaisten koulutus ja sen laatu.

Suomalaiset neuvolat ovat huippuluokan esimerkki tasa-arvoisesta julkisesta palvelusta, joka mahdollistaa tuen tarpeen kartoittamisen, tuen piiriin ohjaamisen sekä perheiden tukemisen niiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Neuvolatoiminnan ylläpitäminen, resurssien varmistaminen ja jopa palveluiden laajentaminen (esimerkiksi entistä enemmän myös isille odotusaikana) olisivat tyypillistä ensijakopolitiikkaa. Rahan ohjaaminen neuvoloihin toimii kuten muukin ennaltaehkäisy: panostuksilla saavutetaan pidemmällä aikavälillä huomattavat säästöt.

Laadukas, perheet tavoittava ja maksuton päivähoito ja varhaiskasvatus ovat panostuksia sekä lapsen tulevaisuuteen että vanhempien, ennen muuta äitien työllistymismahdollisuuksiin. Varhaiskasvatuksen merkitys on erityisen suurta alimpien tuloluokkien lapsille ja niille, jotka ovat muuten syrjäytymisvaarassa. Nyt toteutettavat päivähoidon leikkaukset koskettavat heitä kaikkein suorimmin.

¹⁶ Huber & Stephens 2015.

¹⁷ Gamble 2015.

Yksi tärkeä ja ensijakokirjallisuudessa toistuva huomio on nykyisen perhe- ja sosiaalipolitiikan toiminta liian eriytyneinä kokonaisuuksina ja monitoimijamallien¹⁸ tarpeen korostaminen. Suomessa esimerkin tästä tarjoaa vaikkapa Hämeenlinnan elämänkaarimalli.

Tavoitteena on, että kaikki lasten hyvinvointiin liittyvät toimijat työskentelevät yhdessä ja saman tiedon varassa – toimijat eivät vaihdu ja tieto häviä ikäluokittain, vaan tieto ja tuki jatkuvat saumattomasti ikäryhmästä toiseen (esimerkiksi neuvolasta kouluterveydenhoitoon ja niin edelleen). Tähän yhteistyöhön panostamalla saadaan tukitoimia kohdennettua ja ennaltaehkäisyyn ohjatut resurssit toimivat entistä tehokkaammin.

Euroopan tasolla koulutuspanostuksia on karsittu jo vuosia. Tämä on johtanut kehitykseen, jossa nuoret ovat paikoin heikommin koulutettuja kuin eläkkeelle siirtyvät sukupolvet. Vuosikymmeniä jatkunut kehitys kohti korkeampaa osaamista ja sitä kautta osaavampaa, muutoksiin sopeutuvampaa ja kilpailukykyisempää väestöä on katkaistu, osin käännetty jopa päinvastaiseksi.

OECD:n tutkimuksen mukaan Englannissa eläkkeelle jäävien luku- ja laskutaito on parempi kuin nuorimman (peruskoulusta valmistuneen) ikäpolven.¹⁹ Tämä on kestävä taito ja typerää politiikkaa varsinkin eurooppalaisissa maissa, jotka ovat perustaneet talouskasvunsa ja kehityksensä osaamiselle ja korkean jalostusasteen teollisuudelle hintakilpailun sijaan.

Heikennykset on tehty tietoisesti poliittisin valinnoin, ja niitä ovat olleet tekemässä lähes kaikki puolueet poliittisesta oikeistosta vasemmistoon. Koulutuksen ja koulutusinvestointien tärkeyttä ei kuitenkaan kiistä kukaan. Ensijaon näkökulmasta kaikkien koulutustasojen panostukset ovat tärkeitä, mutta aivan erityistä painoa on varhaiskasvatuksella, peruskoululla sekä toisen asteen ammatillisella puolella.

Varhaiskasvatus ja peruskoulu ovat tärkeimpiä mahdollisuuksien tasa-arvon luonnin välineitä. Laadukas peruskoulutus mahdollistaa yksilön potentiaalın vapautumisen taustasta riippumatta sekä takaa kokonaisvaltaisen koulutustason noston yhteiskunnassa – puhumattakaan mahdollisuudesta puuttua eriarvoistumiskehitykseen varhaisessa vaiheessa.

Yleisen koulutus- ja taitotason nostaminen korreloi vahvasti tulonjaon tasaantumisen kanssa. Huberin ja Stephensin mukaan tälle on kuitenkin rajansa, jonka jälkeen tulonjaon tasaamiseksi tarvitaan myös muita (kuten verotuksellisia) toimia.²⁰

Lähtökohtaisesti lisäkoulutus kyllä hyödyttää työmarkkinoilla. Epätasaisen koulutustason maissa korkeakoulutus nostaa yksilön tulotasoa huomattavasti, koska heitä on vähemmän ja kilpailu osaavasta työvoimasta kovempaa. Taitojen epätasainen jakautuminen aiheuttaa eriarvoisuutta ja vaikeuttaa yritysten rekrytointia. Koulutustason nosto siis sekä luo mahdollisuuksia yksilöille että tarjoaa yrityksille entistä osaavampaa työvoimaa.

¹⁸ Engl. *multi-agency working*.

¹⁹ Chwalisz & Diamond 2015, 13.

²⁰ Huber & Stephens 2015.

Marius Busemeyer väittää resurssien lisäämisen toiselle asteelle tuovan suuremmat hyödyt kuin lisäpanostukset korkeakoulutukseen.²¹ Erityisesti yleissivistävästä koulutuksesta on saatavissa lisäarvoa, joka mahdollistaa laajemmat urapolut ja uudelleen kouluttautumisen mahdollisuudet tulevaisuudessa.

Panostukset toiselle asteelle korreloivat myös suuremmin sosiaalisen liikkuvuuden, työllisyyden ja sosioekonomisen tasa-arvon kanssa kuin panostuksen korkea-asteelle. Tämä on totta erityisesti maissa, joissa ammatillinen koulutus on enemmän työssä oppimisen tai oppisopimuskoulutuksen muotoista.

Laadukas ammatillinen koulutus tarjoaa turvaa, ketteryyttä ja kykyä sopeutua rakennemuutoksissa, joita esimerkiksi teollisten työpaikkojen siirtymä maasta toiseen aiheuttaa paikallisesti. Korkeampi yleinen osaamistaso ja pohjakoulutus mahdollistavat uudelleen kouluttautumisen ja suunnanmuutokset, jotka pienentävät työttömyys-, syrjäytymis- ja köyhyysriskiä sekä siten myös tulonsiirtojen tarvetta.

Toisen asteen koulutuksen merkitys ei tietenkään sulje pois tai vähennä korkeakoulutuksen hyviä vaikutuksia. Busemeyer huomauttaa, että yhteiskunnissa, joissa korkeakoulutuksen julkisen rahoituksen osuus on suurempi, myös koulutuksen saavutettavuus on parempaa ja tasa-arvoisempaa. Lukukausimaksuilla järjestetty yksityinen rahoitus linkittyy vahvasti koulutukselliseen eriarvoisuuteen ja korkeisiin tuloeroihin.²²

Koulutus kaikilla asteilla – myös elinikäisenä oppimisena sekä lisäkoulutuksena työn ohessa – on siis sekä yksilön että koko yhteiskunnan etu. Se on myös julkisten menojen luokka, jonka resurssien lisääminen kohtaa usein vähäisempää vastustusta kuin verorahojen ohjaaminen tulonsiirtoihin. Koulutus onkin yhteiskuntapolitiikan osa-alue, jolla on keskeinen rooli ensijakopolitiikassa.

Sukupolvien välinen tasa-arvo

Hyvinvointivaltion legitimitietin kannalta eri sukupolvien kokemus yhteiskunnan tasapuolisuudesta on ehdottoman tärkeä. Jaettu tunne siitä, että omilla toimillamme tuemme koko yhteiskuntaa, maksamme veroja mutta myös saamme osamme tarvittaessa ja aikanaan, on pystyttävä säilyttämään sukupolvesta toiseen. Tätä reiluuden kokemusta on mahdollista vahvistaa ensijakopolitiikalla, koska se perustuu järjestelmän kestävyys ja jokaisen mahdollisuuksien parantamiseen eikä tulonsiirtojen oikeuttamiseen yhdeltä ryhmältä toiselle.

Nykytilanteessa voi nähdä viitteitä siihen, että eläkeläiset eri Euroopan maissa ovat erityisasemassa suhteessa muihin. Esimerkiksi Britanniassa hyvinvointileikkaukset ovat osuneet eniten työssäkäyviin alemman tuloluokan perheisiin sekä kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin, kuten vammaisiin, työttömiin ja syrjäytyneisiin.

²¹ Busemeyer 2015, 166.

²² Busemeyer 2015, 173.

Tämä on aiheuttanut sukupolvien välisen vinoutuman, jossa lapset ovat usein huomattavasti heikommassa asemassa kuin vanhukset. Eurooppalaisissa yhteiskunnissa lapsiköyhyys onkin vanhuusköyhyyttä yleisempää, ja joissakin maissa (kuten Saksassa ja Itävallassa) yhteiskunnan kokonaistulonsiirrot (julkiset + yksityiset) ovat vaihtaneet suuntaa nuoremmilta ikäluokilta vanhemmille, kun ne perinteisesti ovat kulkeneet toiseen suuntaan.²³

Tällaisella kehityksellä on vuosikymmeniä kestäviä seurauksia sekä yksilöiden että yhteiskunnan tasolla. Nykypolitiikalla lapset ja nuoret opetetaan siihen, että heidän tulevaisuudellaan ja pärjäämisellään on vähemmän merkitystä kuin vanhemmilla ikäluokilla. Investoinnit lapsiin ja perheisiin ovat siis myös yhteiskunnallisen koheesion ja kestäväen kehityksen näkökulmasta järkeviä.

Pieter Vanhuysenin mukaan osa vinoutumasta voi olla perusteltua, mutta varsinkin Keski- ja Etelä-Euroopan maissa eläkejärjestelmät ovat niin kestävättömiä, että pian tullaan näkemään myös ikäpolvien välinen epätasa-arvo. Nyt nuorten oletetaan maksavan isompaa osaa vanhempiensa hyvinvoinnista sillä perusteella, että he tulevat itsekin hyötymään vastaavasta. Näin ei kuitenkaan tule käymään, vaan he joutuvat aikanaan tyytymään vähempään.

Kiinnostavaa on myös se, että tästä vinoutumasta huolimatta äänestäjät ilmoittavat useammin olevansa huolissaan vanhuuteen liitetystä riskeistä kuin esimerkiksi lapsiperheköyhyydestä. Samoin työttömyyden kaltaiset ”perinteisemmät” riskit huolettavat enemmän kuin koulutus tai muu lapsiin ja nuoriin liittyvä politiikka.²⁴ Tämä johtaa poliittisen retoriikan suuntautumiseen eläkeläisille sekä politiikan vinoutumiseen yhä enemmän pois tasaisesta tulonjaosta.

Ensijaon näkökulmasta sukupolvien välinen tasa-arvo ja solidaarisuus ovat tärkeä osa koko yhteiskuntajärjestelmän kestävyyttä ja oikeudenmukaisuuden kokemusta. On tärkeää, että sekä eläkkeiden taso että niiden kestävä rahoitus on turvattu. Järjestelmän on oltava niin vankka, että myös nuoret sukupolvet kokevat eläkelupauksen uskottavaksi. Suomessa eläkejärjestelmän muutokset ovat tähänneet juuri tähän. Muualla Euroopassa eläkemaksujen tarkastukset, eläkeläen nosto ja muut vastaavat toimet ovat vielä monessa paikassa edessä.

Työmarkkinauudistukset

Työmarkkinoiden murros on ollut käynnissä pitkään, ja siihen liittyvät niin työtehtävien ja -rakenteiden muutos, naisten kasvava osallistuminen työmarkkinoihin, pätkätöiden lisääntyminen kuin työttömyyden kasvu ja pitkittyminen.

Sopeutuminen tilanteeseen on ollut myös ammattiyhdistysliikkeelle haastavaa. Ratkaisut uusiin ongelmiin eivät ole yksinkertaisia, mutta muutos on välttämätöntä digitalisaation, ikääntymisen ja muiden yhteiskunnallisten megatrendien vuoksi. Osa ensijakoajattelun kautta esitetyistä työmarkkinauudistuksista on tuttuja, osa pieniä ja osa radikaaleja, mutta kaikki ne voisivat osaltaan vaikuttaa muutoksen tuloksena syntyvään tasa-arvoisempaan tilanteeseen.

²³ Vanhuysse 2015, 51–53.

²⁴ Chwalisz & Diamond 2015, 12.

Ensijakopolitiikka ei voi lähteä muusta ajatuksesta kuin siitä, että työllisyyden kasvuun ja työttömyyteen voidaan vaikuttaa kestävästi vain kysyntä- ja tarjontapuolien tasapainoisilla toimilla niin, että työntekijöiden oikeudet eivät vaarannu.²⁵ Nykyisin usein tarjotut pelkkään tarjontapuoleen – työmarkkinoiden ”jäykkyyksiin” kuten työttömyysturvaan – liittyvät toimet vain lisäävät työmarkkinoiden eriarvoisuutta ja myös köyhyyttä.

Tämä on erityisen totta nuorten kohdalla, koska sekä nuorisotyöttömyyden että alityöllistymisen pitkäaikaisvaikutukset ovat paljon ymmärrettyä voimakkaamat ja jatkuvat jopa vuosikymmeniä työttömyyden jälkeen. Haavoittavat negatiiviset vaikutukset liittyvät niin työmarkkina-asemaan, palkkaukseen kuin myös tuleviin eläkkeisiin.

Pitkittynyt nuorisotyöttömyys vaikuttaa yhtäläillä yksilöihin kuin yhteiskuntaan, ja tästä syystä sen torjunta on myös keskeisempiä työllisyyspolitiikan teemoja ensijakoa käsittelevässä kirjallisuudessa. Toimenpide-ehdotuksia ovat nuorisotakuu ja koulutus sekä nuorten työllistämisen mahdollisuuksien parantaminen esimerkiksi julkisten hankintojen yhteydessä.

Yksi keskeisimpiä vaatimuksia on minimitoimeentulon määrittäminen tasolle, joka riittää säälliseen elämään. Minimitoimeentulo voi määrittyä minimipalkan tai työehtosopimusten kautta, tai vaikka perustulon ja edellisten yhdistelmänä, mutta olennaista on palkan riittävyys. Minimipalkka on keino siirtää vastuuta kysynnän luonnista, kasvusta ja kulutuksesta julkiselta sektorilta yrityksille ja muille työllistäjille. Työmarkkinoiden tasa-arvoa tai yhteiskunnallista koheesiota ei vain voi rakentaa halpatyömarkkinoihin tähtäävällä politiikalla.

Työmarkkinat kaipaavat joustavuutta niin työnantajan kuin myös työntekijän näkökulmasta. Tämän ei tarvitse tarkoittaa työntekijöiden oikeuksien leikkauksia, vaan tarvetta olisi myös täysin uudentuloille lähentymistavoille kovin mustavalkoisten joko tai -mallien sijaan.

Työmarkkinoiden jakautuminen joidenkin pysyviin, täyspäiväisiin työsuhteisiin ja muihin työsuhteisiin on kasvava ongelma. Usein pätkä-, silppu- tai osaaikatoissa olevat työntekijät kokevat, että ammattiyhdistysliike edustaa heitä yhä huonommin.

Paul de Beer esittää tämän eron kaventamista luopumalla kokonaan pysyvistä työsuhteista.²⁶ Määräaikaiset ja toistaiseksi voimassa olevat sopimukset korvattaisiin ”määrittelemättömällä” sopimuksella, jossa esimerkiksi irtisanomissuoja ja irtisanomiskorvaus kasvaisivat hiljalleen työsuhteen keston myötä. Tällöin pitkästä työsuhteesta olisi edelleen turvaa, mutta samalla työntekijän olisi helpompi päästä kiinni pysyvämpään työhön. Lisäksi yrityksen irtisanomismahdollisuudet ”virherekrytoinnin” osalta helpottuisivat työsuhteen alkuaikoina.

Edellä mainittu ratkaisu olisi askel eteenpäin joustoturva-ajattelusta, joka on näyttänyt toimivuutensa maissa, joissa todella on sekä korkea työttömyysturvan taso että joustavat irtisanomismahdollisuudet. Esimerkiksi Tanskassa vain 9 pro-

²⁵ de Beer 2015, 96.

²⁶ de Beer 2015.

senttia työntekijöistä on määräaikaisilla sopimuksilla.²⁷ Työmarkkinoiden joustoturvamalli toimii myös työntekijöiden turvaksi, ja pysyvän työsuhteen solmiminen on todennäköisempää, kun sekä työnantaja että työntekijä voivat luottaa järjestelmän toimivan myös ongelmatilanteessa.

Konkreettisimmat muutosesitykset ensijakokirjallisuudessa koskevat muun muassa lomaoikeuksia, sairauslomia ja vanhempainvapaita. Työmarkkinoiden suuret epätasa-arvoisuudet liittyvät nykyisellään niin työsuhteiden kestoon kuin sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Usein nämä ovat vielä linkittyneitä toisiinsa. Pitkät vanhempainvapaat, lasten sairauksiin liittyvät vapaat ja yhä enenevässä määrin iäkkäiden vanhempien hoitoon liittyvät asiat kasaantuvat naisille, jolloin myös naisten osuus epäsäännöllisten työsuhteiden osalta kasvaa.

Naisten osallistuminen työmarkkinoille on sekä naisten että perheiden etu. Kuten Paul Gregg toteaa, naisten osuuden kasvu työmarkkinoilla on vähentänyt merkittävästi kotitalouksien eriarvoisuutta ja lapsiköyhyyttä.²⁸ Naisten tulojen nousu ei heikennä miesten tulotasoa, vaan työvoiman määrän kasvu nostaa tuottavuutta ja yleistä tulotasoa. Tästä(kin) syystä naisten työmarkkina-aseman parantaminen kuuluu ensijaon tehokkaimpiin toimiin. Vanhempain- ja muiden hoivavapaiden jakaminen tasaisesti vanhempien kesken ja toimeentulon riittävä turvaaminen ovat avainasemassa, myös niille, jotka eivät ole työmarkkinoilla vanhempainvapaalle jäädessään.

Lomaoikeuksien ja sairaspäivärahojen ulottaminen kaikille työntekijöille samantapaisina taas tasaisi heikommassa asemassa olevien suhdetta muihin sekä nostaisi välittömästi pienipalkkaisten käytettävissä olevia tuloja. Lomaoikeuden määrittäminen kaikille, myös pätkätoiden väliin, on tärkeää ennaltaehkäisevässä mielessä. Esimerkiksi lomapankkien luominen tai lomaoikeuden siirtyminen työntekijän mukana työstä toiseen olisivat konkreettisia, mutta myös melko vaivattomasti toteutettavia toimia. Jos oikeudet ulotettaisiin kaikille työntekijöille yhtäläisesti, ei niillä olisi merkittäviä haittavaikutuksia työnantajien tai kilpailukyvyn kannalta.

Uudistunut ammattiyhdistysliike

Ammattiyhdistysliikettä kritisoidaan erityisesti jäykkyydestä ja jo tapahtuneiden muutosten kieltämisestä. Se ei ole kyennyt vastaamaan pätkätyömaailman haasteisiin tai saamaan pätkätyöläisiä vakuuttuneeksi ay-jäsenyyden tarpeellisuudesta tai hyödyistä. Kritiikissä lienee osittain perää, mutta kuten Remy Bazillier huomauttaa, korkea järjestäytymisaste samoin kuin keskitetty (palkoista) sopiminen liittyy keskeisesti tuottavuuden nousuun.²⁹

Vahvalla ammattiyhdistysliikkeellä on siis tärkeä rooli, mikäli ensijaon tavoitteet halutaan saavuttaa. Kysymys onkin siitä, miten ay-liike pystyy vastaamaan työntekijöiden muuttuviin tarpeisiin ja kuinka sen asemaa saadaan entisestään korostetuksi työmarkkinaosapuolena vihamielisessä ympäristössä.

²⁷ de Beer 2015, 99.

²⁸ Gregg 2015, 83.

²⁹ Bazillier 2015, 139.

Tämä on mahdollista vain saavuttamalla yhä suurempi osa työntekijöistä, nostamalla järjestäytymisastetta sekä tiedostamalla epätyypillistä työtä tekevien oikeudet. On myös sopeuduttava muutokseen, jossa aiemmin epätyypilliseksi mielletystä työnteon tavasta tulee tyypillinen. Koko järjestelmä muuttuu muotoaan, ja ammattiyhdistysliikkeen on löydettävä roolinsa uudelleen. Parhaimmassa tapauksessa työntekijät ovat aktiivisesti visioimassa ja luomassa uutta järjestelmää.

Ammattiliittojen on onnistuttava helpottamaan pätkätyöläisten järjestäytymistä ja edustamista tilanteissa, joissa monet lyhyet, ehkä päällekkäisetkin työsuhteet sijoittaisivat työntekijän eri liittojen tai jopa eri keskusjärjestöjen jäseniksi. Onko vastaus tähän yksi erillinen ”pätkätyöliitto”, kenties suoran jäsenyyden mahdollisuus keskusjärjestöön vai jokin muu vaihtoehto, se on ammattiyhdistysliikkeen itsensä ratkaistava.

Ensijakokirjallisuudessa moni pohtii ammattiyhdistysliikkeen roolia sen muutoksen kautta. Esimerkiksi Dimitris Tsarouhas esittää ammatillisen työväenliikkeen palaamista takaisin kansanliikkeen ja sosiaalisen liikkeen suuntaan. Tähän kuuluisi muun muassa aktiivinen kampanjointi myös muiden kuin työmarkkina-kysymysten osalta ja osallistava toiminta nykyisen passiivisen jäsenyyden rinnalle – sekä omien demokraattisten rakenteiden reipas tarkastelu.³⁰

Markkinoiden muokkaus

Tasa-arvon lisääminen markkinarakenteiden muokkaamisen kautta on ensijakopolitiikan tärkeimpiä tavoitteita. Markkinoiden osalta tärkeää on ymmärtää poliittisen toiminnan mahdollisuudet. Alfred Gusenbauer ja Ania Skrzypek toteavat osuvasti, että vallitseva vahva käsitys politiikan voimattomuudesta ei perustu mihinkään muuhun kuin siihen, että näin uskotaan riittävän laajalti.³¹ Itse asiassa markkinoiden rakenteiden muutos ei ole poliittisin päätöksin sinällään vaikeaa, koska markkinatoimijat ovat alisteisia valtioiden lainsäädännölle. Vaikeaa on toki löytää (kansainvälinen) poliittinen tahtotila muutosten taakse.

Poliittinen vasemmisto tuntuu hämmentävällä tavalla sisäistäneen ajatuksen, että yritykset yksinkertaisesti lähtisivät pois, jos niiden toimintaa säädeltäisiin. Eriytyisen hankala tätä on ymmärtää vauriissa länsimaissa, joista löytyy (ainakin toistaiseksi) valtaosa kysyntää luovista asiakkaista. Ensijakoajattelu lähteekin siitä, että säätely ja markkinoiden muokkaaminen ovat sekä mahdollista että tarpeellista.

Ensijako vaatii toteutuakseen vahvan markkinatalouden. Kuluttajansuojan sekä ympäristöä, työturvallisuutta ja energiantuotantoa koskevan säätelyn on toimitettava kansalaisen eduksi. Kilpailun markkinatoimijoiden välillä on tapahduttava reilussa ympäristössä, muussa tapauksessa koulutusinvestoinnit tai työmarkkinapolitiikka eivät vaikuta halutulla tavalla. Myös päätöksenteon läpinäkyvyys ja luotettavuus ovat tärkeitä sekä yksilön että markkinatoimijoiden näkökulmasta. Ensijako edellyttää siis toimivaa demokraattista järjestelmää, jossa luottamus poliittiseen päätöksentekoon on korkealla tasolla.

³⁰ Tsarouhas 2015.

³¹ Gusenbauer & Skrzypek 2015, 247.

Markkinat eivät ole kykeneviä itsesäätelyyn, se on tullut selväksi kuluneen vuosikymmenen aikana. Siksi tarvitaan markkinoiden toimintaa tasaavia mekanismeja, kuten rahoitusmarkkinaveroa ja kansainvälistä veronkierron vastaista toimintaa. Nämä luovat toimintaympäristön, jossa on mahdollista luoda tasa-arvoisia rakenteita.

Tuottavuuden kasvu ei enää siirry työntekijöiden kasvaviin tuloihin ja hyvinvointiin samaan tapaan kuin aiemmin. Tuottavuuden kasvun hedelmät kasautuvat yhä enemmän pienelle ryhmälle tai jäävät yrityksiin työntekijöiden ulottamattomiin. Samaan aikaan tuottavuuden jatkuva kasvu on vaatimus, joka kohdistetaan nimenomaan työntekijöihin.

Ensijaon tavoite olisikin varmistaa, että työn arvonlisäys ja tuotto jakautuisivat tasaisemmin. Tämä vaatii nykyisten markkinoiden muokkaamista ja säätelyn vahvistamista eri tavoin. Mahdollisia toimia on lukemattomia, mutta keskeistä on tuoton ja vaurauden jakautuminen uudella tavalla.

Työntekijöiden osallisuuden varmistaminen yritysten päätöksenteossa sekä heidän yritysomistuksensa tukeminen ovat konkreettisia esimerkkejä. Palkkiojärjestelmiä voitaisiin kehittää niin, että tuloksesta maksetaan työntekijöille osakkeita/osuuksia. Työntekijöiden sitouttaminen yrityksen menestymiseen sekä tuloksen jakaantumisen tasaaminen toimisivat kasvun alustana.

Työntekijöiden osallistuminen yritysten hallitustyöskentelyyn tukisi samoja tavoitteita, ja sitä voitaisiin vahvistaa myös lainsäädännöllisin keinoin. Ylimmän yritysjohdon palkkioiden ja bonusjärjestelmien sitominen yrityksen tulokseen sekä niiden pakollinen hyväksyttäminen yhtiökokouksella – tai jopa työntekijöiden veto-oikeus ylimmän johdon bonuksiin – ovat saman ajatuskulun seuraavia askeleita.

Työpaikkojen sisäinen tasa-arvo on noussut esille viime vuosina voimakkaasti tuloerojen kasvuun yleisemmin liittyvän keskustelun lisäksi. Sveitsissä paikallisten demarinuorten aloitteesta käydyssä kansanäänestyksessä esitettiin, että korkeimmat maksetut kuukausipalkat eivät saisi missään yhtiössä ylittää alimpia vuosipalkkoja.³² Tämä nosti yritysten sisäiset eriarvoisuudet myös kansainväliseen keskusteluun. Kysymys kuului, kuinka paljon muita arvokkaampi voi kenkään yksittäisen henkilön työpanos olla?

Sveitsissä muutosesitys hävisi kansanäänestyksessä, mutta itse tema ei häviä mihinkään, vaan se voisi olla osa ensijakopolitiikkaa myös muualla. Kuten myös malli, jossa johtajien eläkepaketit eivät voisi määrittää eri tavoin kuin työntekijöiden eläkkeet. Toisin sanoen jos yritys tarjoaa eläkepakettia johtajilleen, samanlainen paketti olisi tarjottava myös työntekijöille. Gregg'n mukaan eläkepaketit eivät tällä häviäisi, vaan todennäköisemmin työntekijöiden ulottuville tulisi uusia mahdollisuuksia varautua vanhuuteen.³³

Markkinatalousuudistuksiin tulisi myös sisällyttää pelikentän tasoitus suurten ja pienten yritysten välillä sekä työllistävien yritysten tukeminen suuryritysten sijaan. Pk-yritysten mahdollisuudet käyttää hyväkseen kaikkia niitä keinoja, joita

³² Taylor 2013.

³³ Gregg 2015, 89.

suuryritykset käyttävät verosuunnitteluun tai vaikkapa vain työllistämisen tukeen, ovat hyvin rajallisia niin osaamisen kuin resurssienkin osalta. Kuitenkin juuri nämä toimet voisivat auttaa pieniä yrityksiä palkkaamaan sen ensimmäisen tai toisen työntekijän.

On myös kiinnitettävä huomiota julkisen sektorin rooliin ja vastuuseen. Julkinen valta on yhteiskunnan suurimpia investoijia hyvin monella sektorilla, ja tämä mahdollistaisi keskeisen ohjaavan roolin talouden toiminnassa. Julkisiin hankintoihin olisikin liitettävä nykyistä säännöllisemmin ja suunnitelmallisemmin vaatimuksia esimerkiksi työllistämisestä tai kouluttamisesta (nuoret, vammaiset, pitkäaikaistyöttömät ja niin edelleen) sekä työehtosopimusten noudattamisesta ja säällisistä palkoista kaikille työntekijöille.

Tämänkaltaisia malleja on jo käytössä eri maissa. Esimerkiksi Saksassa yritykset ovat velvollisia osallistumaan kokonsa mukaisessa suhteessa oppisopimus- ja harjoittelupaikkojen tarjoamiseen. Käytössä on myös koulutuspankki, johon yritys sijoittaa rahaa, mikäli se ei halua ottaa harjoittelijoita itselleen. Näin voidaan tukea nuorten etenemismahdollisuuksia.

Markkinarakenteiden muokkauksella tavoitellaan taloudellisten valtasuhteiden tasoittamista ja demokratian lisäämistä. Edellä mainitut toimet ovat kaikki suhteellisen yksinkertaisia ja helposti toteutettavia, mutta ne muokkaisivat toimintaympäristöä merkittäväällä tavalla työntekijöiden eduksi.

Ensijakoa voi toki viedä huomattavasti pidemmälle. Aiemmin mainittu yhteys James Meaden omaisuuteen perustuvaan demokratiaan tai Rawlsin tasa-arvoajattelu johtavat tähän suuntaan. Uudempia ehdotuksia ovat tehneet esimerkiksi Thomas Piketty liittyen globaaliin varallisuusveroon sekä Joseph Blasi kansalaisomistajuudesta.³⁴ Nämä ovat jo huomattavasti radikaalimpia aloitteita, mutta ne mahtuvat ongelmitta ensijakoajattelun kehykseen.

Investoinnit teknologiaan ja innovaatioihin

Hyvinvointivaltioiden tulevaisuutta määrittää vahvasti kyky hyödyntää uuden teknologian tuomia taloudellisia mahdollisuuksia sekä ennen kaikkea se, kuinka laajalle yhteiskuntaan teknologioiden synnyttämä tuotto tai arvonlisäys jakaantuu. Tämä on merkittävää oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon sekä yhteiskunnallisen koheesion näkökulmista. Valtion rooli on keskeinen sekä investoijana että sääntöjen määrittelyssä tulosten jakoon, jota tapahtuu sekä ensijakona markkinoilla että uudelleenjakona.

Valtio on ollut historiallisesti hyvin merkittävä investoija teknologiaan ja innovaatioihin, ja niin se tulee olemaan myös tulevaisuudessa. Hackerin mukaan vuonna 2006 lähes 90 prosenttia Yhdysvaltojen huippuinnovaatioita tuottaneista toimijoista oli liittovaltion rahoituksen piirissä. Samana vuonna vain vaivaiset

³⁴ Engl. *citizens' share*.

kaksi Fortune 500 -yritysten palkituista innovaatioista ei ollut saanut julkista tukea.³⁵

Toisin sanoen valtion rahoitus mahdollistaa ”mahdotonta” tai lyhyellä aikavälillä ”tuottamatonta” tutkimusta, joka saattaa johtaa teknologian läpimurtoihin ja hyvinvoinnin parannuksiin, joita ei muuten saavutettaisi. Hacker korostaa, että valtion tehtävä rahoittajana ei ole ”poimia voittajia”, koska se on mahdotonta. Rahoituksen täytyy tukea tiedettä laajasti. Yksin yrityksille tai markkinoille tieteen rahoitusta ei kuitenkaan voi jättää, koska silloin kehitys hidastuisi varmasti.

Vaikeampi kysymys onkin se, kuinka teknologian kehittyessä voidaan luoda työpaikkoja, lisätä tuottavuutta *sekä* varmistaa työntekijöille reilu osuus tuottavuuden kasvusta.³⁶ Tähän ei ole yksinkertaista keinoa, mutta jotain mahdollisia ratkaisuja toki löytyy.

Alan Manning katsoo, etteivät teknologian kehityksen tuomat hyödyt yhteiskunnalle ole automaatio, vaan politiikkojen tehtävä on varmistaa hyötyjen saavuttaminen ja että ne jakautuvat tasaisesti.³⁷ Tämä vaatii vahvaa valtiota, joka on kykenevä säätelemään markkinoiden toimintaa ja valvomaan yrityksiä.

Teknologian kehitys mahdollistaa hyvinvoinnin lisäämisen ja palvelujen kohdentamisen aivan uusilla tavoilla, jotka jakautuessaan tasaisesti voivat edistää kaikkien hyvinvointia. Epätasainen saatavuus taas voi vauhdittaa yhteiskunnan eriarvoistumista entisestään. Suuria kysymyksiä ovatkin yksilön oikeuksien ja vastuiden suhde uuden teknologian kaudella. Kuinka pitkälle voimme esimerkiksi kerätä tietoja kansalaisista yhteisiin rekistereihin rikkomatta yksilön tietosuojaa?

Yksinkertaistaminen, läpinäkyvyys ja valtion toimien näkyväksi tekeminen olisivat järjestelmän kestävyuden ja legitimitetin kannalta hyviä asioita. Australia on ottanut käyttöönsä ”yksinkertaistamisen periaatteen”, eli järjestelmistä tehdään mahdollisimman yksinkertaisia ja päällekkäisyyksiä karsitaan, mikä on johtanut esimerkiksi yhteen maailman helpoimmista ja yksinkertaisimmista verojärjestelmistä.³⁸ Tämä on tietenkin kansalaisten etu.

Ensijakopolitiikan kritiikkiä

Ensijakoajattelu ei toki ole ongelmatonta. Epäsuorat toimet eivät välttämättä ole riittävän voimakkaita kääntämään kehityksen suuntaa päinvastaiseksi.³⁹ Esimerkiksi minimipalkkalainsäädäntö ei yksinään riitä kääntämään tuloerojen kasvua. Omistajaohjaus tai osakkeenomistaja-aktivismi edes yhdistettynä pakolliseen johtajapalkkioista päättämiseen yhtiökokouksessa ei välttämättä riitä kääntämään palkkioiden holtitonta ja yhtiön tuloksesta riippumatonta kasvua.

Sitä paitsi ennaltaehkäisevät toimet ovat usein ainakin aluksi kalliita, sillä ne vaativat huomattavasti suurempia kohderyhmiä kuin helpommin kohdennettavat

³⁵ Chwalisz & Diamond 2015, xxiii.

³⁶ Manning 2015, 119.

³⁷ Manning 2015, 128.

³⁸ Mulgan 2015, 243.

³⁹ Gregg 2012.

korjaavat toimet ja tulonsiirrot. Esimerkiksi kaikki pienipalkkaiset eivät elä köyhissä perheissä, koska perheen yhteenlasketut tulot voivat olla suuretkin. Näitä perheitä voi olla huomattavasti edullisempaa auttaa kohdennetuilla tulonsiirroilla kuin minimipalkkoja nostamalla.

Tällaiset haasteet ovat kuitenkin käytännön ongelmia, joita ratkaisevat monien toimenpiteiden yhteisvaikutukset sekä vaadittava poliittinen toimintatila, joka puuttuu tulonsiirtoihin perustuvalla uudelleenjakavalla politiikalla. Huomattavasti suurempia ongelmia voi olla vastassa ensijakopolitiikan potentiaalisissa toteuttajissa.

Ensijako vaatii radikaalia ajattelutavan muutosta. Se saattaa olla vaikeaa vasemmistopuolueille, jotka voisivat ottaa ensijakopolitiikan narratiivin haltuunsa. Vielä vaikeampaa ensijaon hyväksyminen saattaa olla äänestäjille sen mukanaan tuoman uskottavuusongelman vuoksi.

Hallituksissa istuneet vasemmistopuolueet lähes kaikkialla Euroopassa toteuttivat 1990-luvulla kolmannen tien politiikkaa, jossa uusliberalistinen markkinasäätelyn purkamiseen perustuva ajattelu otettiin annettuna. Vapaiden markkinoiden ja globalisaation uskottiin hyödyttävän pitkässä juoksussa kaikkia. Myös ensijaon omaksunut Ed Miliband joutui selittelemään linjaansa. Hänen mielestään New Labour oli myötäillyt liiksi markkinasäätelyn purkamista ja verokevennyspainetta aiheuttaen näin sekä työväenpuolueelle että koko Britannian taloudelle suuria ongelmia.⁴⁰

Kun tuloerojen kasvua vastustava politiikka on viime vuosina saanut laajaa kannatusta, se ei ole kanavoitunut ”perinteisille” vasemmistopuolueille vaan ruohonjuuritason toimintaan kuten Occupy-liikkeelle tai Syrizan ja Podemoksen kaltaisille uusille vasemmistopopulisteille. Vasemmistopuolueet maksavat yhä uskottavuudessaan hintaa vanhoista virheistä, joka näkyy talouspolitiikassa varovaisuutena. Joko päädytään Milibandin tavoin pyytelemään anteeksi menneitä, tai sitten ei uskalleta tehdä täysin uusia avauksia, koska tiedetään niiden olevan niin suurella ristiriidassa aikaisempien tekojen kanssa.

Tarvittaisiin valtava diskurssimuutos, jotta ensijako voitaisiin omaksua osaksi vasemmistolaista poliittista ajattelua. Ennen kaikkea puolueiden olisi itse uskottava siihen myös yli ensimmäisten mielipidemittausten tai vaalien, jotta uusi narratiivi voisi kantaa. Tällainen muutos voisi mahdollistaa uudenlaisen, talouden demokratisoimista edistävän kehityksen syntyä. Kehityksen, joka saattaisi olla jopa todellinen haastaja uusliberaalille talousmallille.⁴¹

Toisaalta, kaikki tämä on turhaa pohdintaa, mikäli ensijakoajattelusta otetaan vain retoriikka. Ilman toimenpiteiden kokonaisuutta ja kokonaisvaltaisuutta se on vain pehmentävää puhetta rajujen leikkausten edessä, kuten Britanniassa on nähty.

⁴⁰ Moore 2012.

⁴¹ Gregg 2012.

Varastettu tarina

Ensijako on avoin myös muunlaisille tulkinnoille ja merkityksille, kuin mitä Jacob Hackerin tai Ed Milibandin kaltaiset keskustelijat ovat siihen alun perin liittäneet. Kun politiikan painopistettä siirretään pois tulonsiirroista ja retoriikalla korostetaan mahdollisuuksien avaamista oman toimeentulon ja hyvinvoinnin luomiselle, se voi raivata tietä hyvinkin oikeistolaisen leikkauspolitiikan tukemiselle.

Malliesimerkki tästä löytyy Britanniasta, jossa konservatiivit David Cameronin johdolla käyttivät huomattavasti aikaa ja energiaa Milibandin ensijakoavausten lyttämiseen ja naurunalaiseksi tekemiseen. Milibandin erottua Cameron omaksui kuitenkin ensijaon politiikan keskeisiä elementtejä osaksi omaa retoriikkaansa.

Kun Miliband halusi siirtää painopistettä tulonsiirroista koulutukseen, palkkoja nostaviin toimiin sekä ihmisten kykyyn parantaa omaa asemaansa, hänen tarkoituksenaan oli luoda ”korkeamman osaamisen ja korkeampien palkkojen talous”. Cameron puolestaan puhui painopisteen siirtämisestä pois tulonsiirroista, koska on väärin hoitaa sosiaalisten ja taloudellisten ongelmien oireita puuttumatta matalien palkkojen syihin.⁴² Vastaukseksi hän tarjosi ”alempien verojen, alempien tulonsiirtojen ja palvelujen yhteiskuntaa”, joka kannustaa työntekoon ja omista olosuhteista vastuun kantamiseen.

Samalla Cameron lupasi suojata lapsilisät ja eläkkeet sekä eläkeläisten tulonsiirrot. Tämä merkitsi Britanniassa massiivisia leikkauksia niihin tukiin ja palveluihin, jotka ovat olleet keskeisiä alempien tuloluokkien toimeentulon ja hyvinvoinnin rakentumisessa. Ylempää keskiluokkaa ja varmasti äänestäviä eläkeläisiä hyödyttävät tukimuodot sen sijaan ovat suojeltuja.

Ensijaon (retorisille) perusteille – asioiden syihin puuttuminen seurausten sijaan – rakennetaan sille täysin vieraita lopputuloksia, jossa valtion roolia kavennetaan ja valtaa annetaan markkinoille niiden ohjaamisen sijaan. Cameronin konservatiivipuolue siis omaksui ensijaosta näkemyksen tulonsiirtojen ja verorahoitettujen palvelujen epäsuosiosta ja käytti sitä oman ideologisen kantansa perusteluna. Vasemmisto on epäonnistunut osoittamaan eron näiden kahden ajattelutavan välillä, jolloin ensijako näyttäytyy lähes samana kuin talouskuripolitiikka ja poliittisten puolueiden ideologinen ero hämärtyy.

Johtopäätökset

Jos Ed Miliband ja Britannian työväenpuolue ajattelivat ensijaon vastapainoksi konservatiivisen pääministerin David Cameronin *Big Societylle*, uuden narratiivin myyminen äänestäjille epäonnistui pahasti. Ensijaon ehkä paras anti olisi kuitenkin tarjota vaihtoehtoinen kehys nykykehitykselle. *Big Society* ja monet muut tarjoavat tarinaa, jossa hyvinvointivaltion aika on ohi, poliittisen päätöksenteon tila kaventunut ja ihmisten on pidettävä huolta itsestään yksilöinä yhä enemmän.

⁴² BBC 2015.

Yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin ei vain ole varaa, vaan jokaisen on maksettava omistaan.

Tulonsiirroista on siirryttävä hyväntekeväisyyteen ja verorahoituksesta palvelumaksuihin, siinä missä työllistyminen tapahtuu työvoiman tarjontaa lisäämällä ja palkkoja pienentämällä. Tämän tarinan voima, se miten se on sisäistetty ympäri läntisen maailman, näkyy tämänkin artikkelin alussa sivutuissa yleisen mielipiteen muutoksissa. Yhä useampi uskoo, että hyvinvointivaltioon ei todella ole varaa ja että verotuksella ei saada aikaan haluttuja tuloksia.

Ensijako haastaa vaihtoehdottomuuden retoriikan, jolle myös vasemmistopuolueet ovat rakentaneet poliittisia valintojaan. Se haastaa ajattelemaan asioita uudelleen perusterminologiasta lähtien. Ensijako tarjoaa narratiivin, jossa politiikalla onkin voimaa ja tilaa toimia. Yhteisen päätöksenteon kautta yhteiskunnan kehitykseen voidaan vaikuttaa. Gusenbauer ja Skrzypek toteavat, että politiikan voiman tunnistamisen lisäksi ensijaosta vaihtoehtoa hakevien olisi kuitenkin mietittävä myös ”yhteiskunta” uudelleen. Ilman selvää käsitystä siitä, mitä yhteiskunta meille tarkoittaa, emme myöskään voi määritellä tavoitetiloja politiikallamme.⁴³

Tavoitetila koostunee kuitenkin samankaltaisista kokonaisuuksista, joihin nykyisin pyrimme muiden määräämien reunaehtojen puitteissa: tasa-arvoisempi yhteiskunta, jossa taustasi vaikuttaa tulevaisuuteesi mahdollisimman vähän ja kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet kouluttautua, työllistyä ja menestyä. Ja niistä, jotka eivät päädy menestyjiksi, ei tule epäonnistujia ja syrjäytyneitä, eikä toivotomuus muotoudu koko elämäksi jo nuorena. Näiden tavoitteiden tueksi ensijako tarjoaa narratiivia, joka mahdollistaa suuret rakenteelliset muutokset laajentamalla sitä toimintaympäristöä, jossa päätöksiä tehdään.

Gregg toteaa ensijaon pystyvän tähän kolmella perusteella: (1) vaadittaviin politiikkatoimiin on käytettävissä huomattavasti suurempia resursseja kuin verotukseen perustuvalla tulonsiirtojärjestelmällä, (2) näiden resurssien siirroilla on vähäisiä tai olemattomia negatiivisia vaikutuksia taloudelliseen tehokkuuteen ja (3) ensijakotoimille on huomattavasti enemmän poliittista toimitilaa kuin tulonsiirroille.⁴⁴

Panostukset tutkimukseen, koulutukseen tai päivähoitoon kohtaavat huomattavasti tulonsiirtoja vähemmän poliittista vastustusta. Tässä artikkelissa rakenneuutokset työmarkkinoilla tai talousjärjestelmän sisällä vaativat vähäisiä taloudellisia panostuksia, joskin vaadittava poliittinen pääoma niiden läpiviemiseksi on valtava.

Vasemmistolle tämä tarjoaa haasteen. Se on liikkeenä sisäistänyt uusliberaalin vaihtoehdottomuusmantran niin tehokkaasti, että se on pitkälti lakannut tarjoamasta vaihtoehtoja. Uusien ideoiden toteutumiskelpoisuus arvioidaan ennen kuin niitä uskalletaan pohtia edes sisäisesti. Näin toimien poliittinen liike ei voi saavuttaa muuta kuin korkeintaan muuttumattomuuden tilan. Edistykselliseksi itseään kutsuville tämä lienee huonoin mahdollinen vaihtoehto.

⁴³ Gusenbauer & Skrzypek 2015, 251.

⁴⁴ Gregg 2012.

Ensijaon ajatuksena on kokeilla uutta, hyödyntää yhteiskunnan koko potentiaali sekä kasvaa ja kehittyä sekä yksilönä että yhteiskuntana. Ensijaon vahvuus ja heikkous on sen laajuudessa. Se voisi tarjota vasemmistolle uuden tarinan ja palauttaa taloudellisen demokratian vaatimuksen yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Mutta samalla ensijako voi tarkoittaa lähes mitä vain, ja se voi siten jäädä tyhjäksi kuoreksi, ontoksi retoriikaksi. Lopulta kysymys onkin kai poliitikkojen kyvystä hahmottaa ja ”myydä” äänestäjille tarina, joka muodostaa vision. Ensijako voi toimia tässä kehyksenä, mutta sisällön määrittely ja ennen kaikkea kyky viedä muutoksia läpi vaativat poliittista tahtoa, johtajuutta ja pitkäjänteisyyttä, jota tuntuu olevan kovin vähän tämän päivän politiikassa.

Lähteet

- AHOKAS, Jussi (2016) 'Markkinapaniikin ja talouskasvun hidastumisen syyt', *Raha ja talous* -blogi 11.2.2016, blogit.image.fi/rahajatalous/markkinapaniikin-ja-talouskasvun-hidastumisen-syyt/.
- ALLEN, Katie (2015) 'Shock UK deficit figures dent George Osborne's economic plan', *The Guardian* 20.11.2015, www.theguardian.com/business/2015/nov/20/worst-uk-deficit-figures-six-years-george-osborne.
- BAZILLIER, Remy (2015) 'Labour Market Institutions as Pillars of Predistribution. Focusing on Pre-tax Income Distribution to Tackle Inequality'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 131–143.
- BBC (2015) 'David Cameron speech: I'll end welfare merry-go-round', *BBC News* 22.6.2015, www.bbc.com/news/uk-politics-33221966.
- BUSEMEYER, Marius (2015) 'Social Investment, Skills and Inequality. The Importance of Institutional Design'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 161–176.
- CHWALISZ, Claudia & DIAMOND, Patrick (2015) 'Predistribution: A New Governing Prospectus for the Centre-left'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 1–22.
- de BEER, Paul (2015) 'Fostering Equitable Labour Market Outcomes. A Focus on Raising Employment'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 95–106.
- ESSER, Ingrid (2015) 'Looking to the Nordics? The Swedish Social Investment Model in View of 2030'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 177–190.
- GAMBLE, Andrew (2015) 'Welfare States after the Crisis'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 23–32.
- GREGG, Paul (2012) 'Predistribution opens up a new set of policy tools but also a key constraint', *LSE British Politics and Policy* blogi, blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/predistribution/.
- GREGG, Paul (2015) 'The Potential and Limits of Predistribution in the UK. Tackling Inequality and Poverty'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 79–94.
- GUSENBAUER, Alfred & SKRZYPEK, Ania (2015) 'Moving Towards Welfare Societies. An Inclusive Approach to Growth'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 247–253.
- HACKER, Jacob (2011) 'The institutional foundations of middle-class democracy'. Teoksessa *Priorities for a new political economy: Memos to the left*. Lontoo: Policy Network, 33–38.
- HACKER, Jacob (2013) 'How to reinvigorate the centre-left? Predistribution', *The Guardian* 12.6.2013,

www.theguardian.com/commentisfree/2013/jun/12/reinvigorate-centre-left-predistribution.

HUBER, Evelyne & STEPHENS, John D. (2015) 'Predistribution and Redistribution. Alternative or Complementary Policies?' Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 67–78.

MANNING, Alan (2015) 'Technology, the Labour Market and Inequality. Ensuring the Benefits of New Technology are Widely Shared'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 119–130.

MILIBAND, Ed (2012) 'Ed Miliband's predistribution speech in full', *politics.co.uk* 6.9.2012, www.politics.co.uk/comment-analysis/2012/09/06/ed-miliband-s-redistribution-speech-in-full.

MOORE, Charles (2012) 'Ed Miliband interview: I want to save the capitalism my father hated', *The Telegraph* 15.9.2012, www.telegraph.co.uk/news/politics/ed-miliband/9544522/Ed-Miliband-interview-I-want-to-save-the-capitalism-my-father-hated.html.

MULGAN, GEOFF (2015) 'Welfare Futures: Changing Needs, Risks and Tools Innovation and the New Welfare State'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 247–254.

OECD (2015) *In It Together: Why Less Inequality Benefits All*. Pariisi: OECD.

O'NEILL, Martin (2012) 'Predistribution: an unsnappy name for an inspiring idea', *The Guardian* 12.9.2012, www.theguardian.com/commentisfree/2012/sep/12/ed-miliband-predistribution.

PENNY, Richard & PENNY, Kaisa (2010) 'Isojen kysymysten "iso yhteiskunta"'. Kalevi Sorsa –säätö (Impulsseja), sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/sites/807/2012/07/Penny-Isojen-kysymysten-iso-yhteiskunta.pdf.

The Predistribution Agenda: Tackling Inequality and Supporting Sustainable growth. Toim. Claudia Chwalisz & Patrick Diamond. Lontoo: IB Taurus.

TAYLOR, Adam (2013) 'A Proposal To Limit Swiss Executive Pay To 12 Times That Of Low-Paid Employees Has Fat Cats Worried', *Business Insider* 8.11.2013, www.businessinsider.com/switzerlands-112-initiative-why-executives-are-worried-2013-11?r=US&IR=T&IR=T.

TSAROUHAS, Dimitris (2015) 'Predistribution and Labour Market Actors. Looking at the Trade Union Movement'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 145–160.

VANHUYSSSE, Pieter (2015) 'Progressive Social Policies for Intergenerational Justice in Ageing Societies. Demography is not Destiny'. Teoksessa *The Predistribution Agenda*, 49–66.

Kirjoittaja

KAISA PENNY on opiskellut kansainvälistä politiikkaa Southamptonin yliopistossa ja valtio-oppia Helsingin yliopistossa. Penny toimi vuosina 2011–2015 Euroopan demarinuorten puheenjohtajana sekä Euroopan sosialistipuolueen (ESP) puoluehallituksessa ja työvaliokunnassa. Penny on ollut aktiivinen toimija ja keskustelija eurooppalaisen sosialidemokraattisen liikkeen sisällä erityisesti liittyen työllisyyspolitiikkaan ja nuorisotakuu-kampanjaan.

Impulsseja-sarjassa ilmestynyt 2015–2016

KUISMA, Markku: 'Mikä on totuus valtion yhtiöistä? Toukokuu 2016. (12 s.)

BUSSEMER, Thymian, KRELL, Christian & MEYER, Henning: 'Sosialidemokraattiset arvot digitaalisessa yhteiskunnassa – Neljännen teollisen vallankumouksen haasteita'. Huhtikuu 2016. (20 s.)

LIIKANEN, Erkki, SORSA, Pertti & IIVARI, Ulpu: 'Kalevi Sorsa ja Suomen Pankki'. Maaliskuu 2016. (20 s.)

JOKINEN, Saana-Maria: 'Syyrialaispakolaiset taistelevat toimeentulosta Turkissa'. Helmikuu 2016. (12 s.)

'Sosialidemokratia vapausaatteena – Kirjoituskilpailun parhaat'. Helmikuu 2016. (32 s.)

KAIVO-OJA, Jari: 'Suomen innovaatiojärjestelmän kehitys ja tulevaisuus: Miten selvitään finanssikriisistä ja leikkauksista?' Joulukuu 2015. (32 s.)

HARJUNIEMI, Timo: 'Ordoliberalismi, euro ja eurokriisi – saksalainen talousperinne yhteisvaluutan ytimessä'. Marraskuu 2015. (15 s.)

KAJALA, Jussi: 'Innovatiiviset julkiset hankinnat: Miten kurotaan umpeen puolet Suomen kestävyysvajeesta?' Syyskuu 2015. (22 s.)

SINISALO, Samuli: 'Sosiaalidemokratia ja yrittäjyys'. Kesäkuu 2015. (21 s.)

KALELA, Jorma: 'Perustulo ja omaa elämistä koskeva itsemäärääminen'. Kesäkuu 2015. (20 s.)

BENGTSSON, Jesper: 'Anders Borg ja Ruotsin porvariallianssin politiikan työllisyysvaikutukset'. Huhtikuu 2015. (10 s.)

KUUSELA, Hanna & YLÖNEN, Matti: 'Ulkoistajan ja yhtiöittäjän käsikirja'. Helmikuu 2015. (30 s.)

Kalevi Sorsa -säätiö on sosiaalidemokraattinen ajatushautomo, joka ylläpitää yhteiskunnallista, tasa-arvoa ja demokratiaa edistävää keskustelua.

www.sorsafoundation.fi